

пропозицією виробників. Якщо Україна зможе стати рівноправним учасником цих ринків, її економічне збагачення до рівня заможних країн світу стане реальністю.

По-друге, треба визначити організаційні форми товаровиробників, які на благо України успішно будуть діяти на внутрішньому і, особливо, зовнішніх ринках. В сучасних умовах слабого внутрішнього ринку, його основними суб'єктами стають малі і середні підприємства. Вони сприяють трудовій зайнятості населення, реалізації творчих можливостей людей, зниженню рівня безробіття, долатню бідності, формуванню середнього класу. Малі і середні підприємства внаслідок обмеженості ресурсів частіше використовують стандартні технології, швидко пристосовуються до змін в умовах господарської діяльності і забезпечують раціональне переміщення капіталу із однієї господарської сфери в іншу. Але історичний досвід розвинутих країн свідчить про те, що визначальна роль у формуванні економічного потенціалу країни, підтриманні її економічної безпеки, розвитку експорту товарів на світові ринки належить великим підприємствам в організаційній формі міжнародних корпорацій. Внаслідок високої виробничої потужності вони можуть працювати з дуже великими обсягами унікальної продукції, зберігати та розвивати високі технології, концентрувати групи висококваліфікованого персоналу, створювати умови для високоефективної праці, успішно конкурувати на світових ринках з фірмами інших країн.

І по-третє, Україна має запропонувати ринкам розвинутих країн товари, до яких покупці вже звикли, якість яких відповідає діючим стандартам і які виготовлені за сучасними технологіями. При цьому, можна погодитися з висновком академіка РАН В. Полтеровича, що «на початкових етапах не варто робити ставку на «технологічні прориви», для цього у нас немає ні коштів, ні відповідної інфраструктури; варто ефективно запозичувати західні технології, і притому не обов'язково одразу найпередовіші» [7]. Україні необхідно швидше попрощатись з ілюзіями самостійного технологічного «прориву» у постіндустріальне майбутнє. Доцільно ефективно використовувати досвід країн, які успішно пройшли важкий шлях економічного збагачення. Це позбавить нас від зайвих помилок і витрат.

Список бібліографічних посилань

1. Геєць В. М. Чому знову настав час починати спочатку? *Економіка України*. 2017. № 5–6. С. 32–33.
2. Тарасевич В. М. Четверть століття незалежності України: актуальні контексти та імперативи соціально-економічних реформ. *Економіка України*. 2017. № 8. С. 18.
3. Список країн за рівнем ВВП на душу населення // Вікіпедія : віл. енцикл. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_країн_за_ВВП_\(номінал\)_на_душу_населення](https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_країн_за_ВВП_(номінал)_на_душу_населення) (дата звернення: 14.10.2018).
4. Как преодолеть раскол между элитами и народом: путь снизу // Zn, ua : сайт / Дзеркало тижня. Україна. URL: <http://gazeta.zn.ua/macrolevel/kak-preodolet-raskol-mezhdu-elitami-i-narodom-put-snizu-.html> (дата звернення: 14.10.2018).
5. Державна служба статистики України. Економіка України за 2017 рік. *Урядовий кур'єр*. 2018. 13 лют. (№ 30). С. 7.
6. Statistical Abstract of the United States. W., 2004–2005. P. 843.
7. Полтерович В. Стратегии модернизации: институты и коалиции. *Вопросы экономики*. 2008. № 4. С. 24.

Одержано 20.10.2018

УДК 339.178.3(09)

Карина Вікторівна КОЛОМІЄЦЬ,

аспірант кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВИНИКНЕННЯ ФАКТОРИНГУ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Навколо генези факторингу існують певні суперечки серед науковців, що присвячують свої дослідження історичним аспектам появи цього терміну. Одні вважають, що факторинг є новим інститутом, що бере свій початок в 30-х роках XX століття. Інші, знаходять певні

ознаки факторингових операцій ще в стародавньому Вавилоні – за часів царя Хаммурапі (1810–1750 рр. до н. е.). Зазначається, що «основи факторингу було закладено ще давніми жителями Месопотамії, які обмінювали свої рахунки до сплати на готівку» [1, с. 97].

Ряд дослідників вважають, що факторинг є однією з найбільш стародавніх форм торговельного кредитування й окремі з його ознак присутні ще в Римській Імперії, а в XV ст. факторинг з'явився у сучасному вигляді в Великобританії, яка проводила активну торгівлю з колоніями. Інші автори вважають, що факторинг почав розвиватися в Англії в XIV ст., що було безпосередньо пов'язаним із розвитком текстильної промисловості. Наступний етап його розвитку прийшовся на США, де наприкінці XIX ст. виникла велика кількість факторингових компаній. У Європі факторинг отримав розвиток починаючи з 50-х рр. XX ст.

Б. З. Гвоздев зазначає, що в західноєвропейських країнах факторингові операції стали здобутком практики лише з 60-х рр. XX ст., згодом вони стали популярними в Австралії, на Близькому Сході та в Південно-Східній Азії. Найбільшого розповсюдження факторинг набув у 80-ті рр., які характеризуються економічним підйомом в західних країнах. Кількість факторингових компаній зросла в 3,6 рази, при цьому в їх сукупному обігу в 2 рази зменшилась частка Америки і в 1,5 рази зросла частка Західної Європи. Сьогодні обсяг факторингових операцій (включаючи внутрішній і міжнародний факторинг) розподіляється наступним чином: Європа – 56 %, Америка – 30 %, країни Азії і Тихоокеанського узбережжя – 13 %, Африка – 1 % [2, с. 14–15].

Я. О. Чапічадзе вважає, що факторинг виник у XVI–XVII ст., коли текстильні фабриканти з півночі Англії мали представників на Східному узбережжі Північної Америки з метою реалізації своєї продукції, а також для підтримки відносин з клієнтами. На них покладался обов'язок контролювати масовий імпорт, продаж товарів, отримання платежів та переведення прибутків до Англії. Такі представники були подібними до звичайних оптовиків країни, але почали називатися «факторами». Дуже швидко вони зрозуміли, що більш прибутковим є управління бізнесом клієнтів в Америці, ніж просто отримання комісійних від продажу, і перейшли на інкасацію та надання послуг зі страхування кредиту. Зростаюче процвітання дозволило їм перейти до нової ери інкасування в американській торгівлі, яка пов'язана із пропозицією негайної сплати британським продавцям у момент експорту. Таким чином було здійснено повний факторинг [2, с. 37]. Л. М. Кожина відносить виникнення факторингу як форми фінансування також до США, але датує початок його розвитку XIX ст. [4, с. 7].

О. Пальчук вважає, що в сучасному вигляді факторингові послуги вперше були надані американським банком First National bank of Boston у 1947 р. Поступово інші американські банки почали здійснювати факторингові послуги, але до визнання цих операцій урядовим органом з контролю за грошовим обігом у 1963 р. законним видом діяльності, кількість таких банків була незначною [1, с. 9]. Білоруський науковець І. І. Іваш вважає, що сучасний (фінансовий) факторинг виник у США (1890 р.) та дістав подальшого розвитку в Західній Європі [5, с. 5].

Що стосується розвитку факторингу на теренах нашої країни, превалюючою є думка, що окремі факторингові операції з'явилися в господарському обігу в Радянському Союзі наприкінці 80-х рр. XX ст. Під факторингом у той час розумілася: угода лише з постачальником про відступлення факторинговому відділу банку права вимоги до платників за платіжними вимогами, не сплаченими у строк, тобто переуступка простроченої дебіторської заборгованості; угода одночасно з постачальником та платником про перевідступлення не сплачених у строк платіжних вимог факторинговому відділу; угода лише з платником про гарантування факторинговим відділом його платежів у випадку виникнення в нього тимчасових фінансових труднощів.

Зазвичай такий факторинг зводився до разового, нерегулярного переуступлення банку лише простроченої дебіторської заборгованості, або ж до надання платнику чогось подібного до платіжного кредиту. Ця практика не стосувалася таких важливих елементів факторингу, як страхування постачальника від ризику несвоєчасної оплати платіжних вимог, кредитування в якості попередньої оплати вимог, а також ведення обліку відвантажених товарів і дебіторської заборгованості постачальника [3, с. 28–29]. Отже, в українській літературі висувається припущення, що відносини, подібні до факторингових,

з'явилися на теренах СРСР та України лише у 80-х рр. XX ст., а до того часу нічого подібного не існувало.

Але на наш погляд, в історії країн, які входили до складу Радянського Союзу, існувала система відносин, подібна до факторингових. Мова йде про систему матеріально-технічного постачання колишнього СРСР.

Отже, наявні підходи до визначення виникнення факторингу можна згрупувати наступним чином: прихильники першого підходу шукають витoki факторингу ще у стародавньому світі; другий підхід відносить місце виникнення факторингу до Англії (у XIII, XIV або XVI ст.), з подальшим розвитком у XIX ст. в США; третя група науковців вважає факторинг є американським продуктом XX ст.

Список бібліографічних посилань

1. Пальчук О. І. Факторинг на ринку фінансових послуг: : монографія. Київ, 2011. 164 с.
2. Гвоздев Б. З. Факторинг в системе управления организацией : дис. ... канд. экон. наук. М., 2000. 40 с.
3. Чапичадзе Я. А. Договор факторинга : дис. ... канд. юрид. наук. Харьков, 2000. 191 с.
4. Кожина Л. М. Снижение риска выполнения факторинговых операций : автореф. дис. ... канд. экон. наук. М., 2008. 27 с.
5. Иваш И. И. Факторинговые операции: сущность и особенности проведения в Республике Беларусь : метод. пособие. Минск : БГУ, 2005. 27 с.

Одержано 31.10.2018

УДК 342.92+343.37

Марина Александровна КРАВЦОВА,

кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры экономической безопасности
Академии МВД Республики Беларусь

ПРАВОНАРУШЕНИЯ В СФЕРЕ ОБОРОТА ПОДАКЦИЗНЫХ ТОВАРОВ КАК УГРОЗА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Экономические правонарушения – опасное явление. Являясь глобальной проблемой, они угрожают не только правам человека и верховенству закона, но и вызывают недоверие граждан к органам государственной власти, порождают социальное неравенство.

Сегодня проблемы охраны и укрепления здоровья нации, в частности противодействия злоупотреблению населением алкогольными напитками, табакокурению, находятся в сфере национальных интересов и контролируются тщательно и непрерывно на государственном уровне.

Незаконный оборот товаров вообще и подакцизных товаров в частности представляет серьезную угрозу экономической безопасности любого государства. Регулирование импорта алкогольной продукции вызвано не только экономическими интересами государства, но из-за специфики наступающих последствий у населения от употребления алкоголя необходимостью обеспечения социальной и демографической безопасности государства в целом. Употребление недоброкачественных алкогольных напитков (в том числе ввезенных) или использование алкогольной продукции, изготовленной на основе ввезенного сырья ненадлежащего качества, а также вовлечение в оборот фальсифицированных алкогольных напитков вызывают пагубное воздействие на здоровье нации.

Незаконный оборот подакцизных товаров и продукции наносит ущерб целой сфере социально-экономических отношений: производственных, торговых, инвестиционных, бюджетных, внешнеэкономических, социальных и экологических.

Несмотря на возросший в последние годы интерес юридической науки к проблеме обеспечения экономической безопасности, должного внимания вопросам противодействия нелегальному обороту подакцизных товаров и продукции ни в науке, ни на практике до настоящего времени не уделялось. В то же время, современные социально-экономические проблемы, а также их глобальность и широта ставят все новые и новые вопросы, требующие своего разрешения.